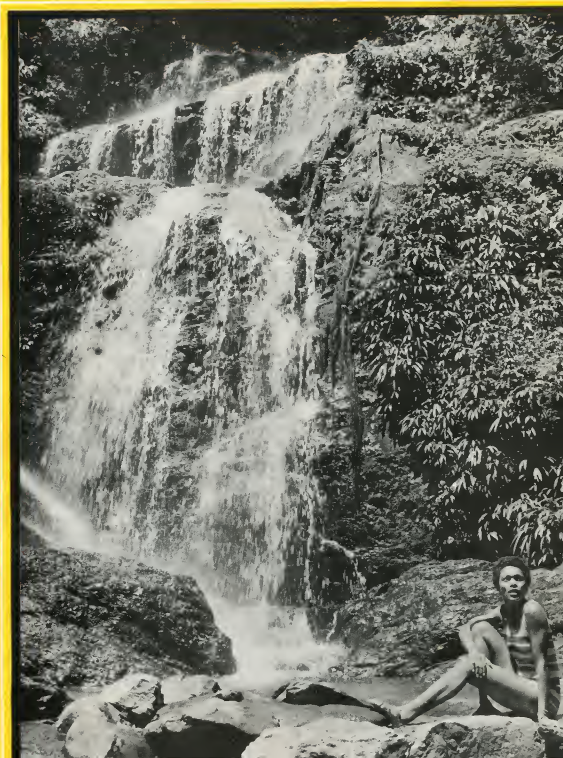
AÑA 11
5

skol & komunidat

SINDIKATO DI MAESTRONAN DI ARUBA
SIMAR

✱
✱

VOORPLAAT:
De redaktie van Skol i Kom. wenst alle lezers een prettige vakantie toe
Irene-waterval te Brownsberg, Suriname.

E rèis

Den e mundo di musika ta reina un compleho di diskriminashon y superstishon ku e komunidat di musika serio (klasiko) ta arma nan mes kune kontra e dinamismo di musika popular y jazz. Mayoria parti di e monton di e complehonan ta, e suposishon di un diferensia entre musika serio y musika popular, y e terminologia trahá pa defende e suposishon aki. Komo ku e pregunta di popularidat, y e konsepto di musika serio kontra popular lo persigi nos den tur diskushon tokante musika serio, y e evolushon di musika oksidental, nos mester saminá y averigua na prome lugar, ta kiko nos kier men of ta pretende di men, ora nos papia di popularidat y musika popular (entertainment manera otro sa jam'e). Si nos kier men, eksito ku un gran parti di e publiko, anto tur e kompositornan grandi di musika serio Europeo tabata kompositornan popular, i e musika mas grandi sea orkestral of opera ta musika popular, pasobra un gran parti di e musika aki a kosechá e eksito ey den su tempo of era.

Ta difisil of posiblemente no ta konfortabel pa e komunidat di musika serio komprondé ku Rossini, Donizetti, Bellini, Verdi, Puccini, Meyerbeer, Guonod, y Massenet tabata e Berlins, Kerns, Porters, Gershwins, Rodgers, Bacharachs, Paul McCartneys, Laras, etc. di musika Europeo, si ta solamente pa e echo ku nan a gosa di un popularidat similar. Hasta e gran kompositornan Aleman di musika orkestral a skirbi pa satisfase e komunidat grandi di oyentenan, y e kompositornan aki tabata kontento ora nan a logra esaki. Ta den ultimo temponan e distinshon entre musika serio y musika popular Europeo a bira algo general. Den e siglo XVIII, manera ta para den e buki di Adam Carse *"The Orchestra in the eighteenth century"* Heffer (Cambridge 1950). "The clear distinction which has grown up between "music" and "light music" hardly existed . . . The most distinguished of musicians composed and took part in the performance of dance music, out-door music and music played during meals. Court orchestras were at the same time the equivalents of the modern concert-orchestra the theatre orchestra, the dance band, the restaurant band, and the open air promenade band. The same composer wrote the music for all of them. They were not divided into sheep and goats, highbrows and lowbrows, composers of art-music and trade music. A composer didn't lose caste when his music became popular." Ku otro palabra e kompositornan di siglo XVIII tabata buska pa hasi nan mes popular, ku otro palabra eksito pa ku e publiko pa ken nan tabata kompone y toka. Prueba palpable nos por lesa den e buki: *"Letters of Mozart and his family"*, skirbi pa Emily Anderson Macmillan (London), 1947, for di e buki menshoná mi kier sita for di e karta ku Mozart a skirbi su tata for di Paris, na Juli 3, 1778, tokante e ehekushon di su Sinfonia (K. 297): "I prayed God that it might go well, for it is all to His greater honour and glory and behold - the symphony began . . . Just in the middle of the first Allegro there was a passage which I felt sure must please. The audience was quite carried away — and there was a tremendous burst of applause. But as I knew when I wrote it what effect it would surely produce, I had introduced the passage again at the close — when there were shouts of "Da Capo". The Andante also found favour . . . but particularly the last Allegro . . . The audience as I expected, said "hush" at the soft beginning, and when they heard the forte, began at once to clap their hands. I was so happy that soon as the symphony was over, I went off to the Palais Royal, where I had a large ice, said the rosary as I had vowed to do — and went home".

Akinan nos ta mira ku si durante e tokamento di un obra e publiko a wordu deleita i tabatin plaser den e musikanan tabata bati man, meskos ku awendia na e festivalnan di musika di "Entertainment". Pero kiko nos ta mira awendia, den nos tempo, ku apenas bo por tosa durante un ehekushon di musika serio, pasobra ta kultura di alto grado bo ta skucha, i si bo sinta skucha bon, lo bo observa ku den e sala e volumen di e tosamento ta bai segun e volumen di e musik ku ta wordu toká. Si e musik ta "forte" (duro pues) anto bo por tosa un tiki mas duro, pasobra e no ta wordu tendí tog, y si e musik ta piano (suave, no duro) anto e tosamento tambe ta meskos pasobra lo bo stroba otronan di apresia nan musika kultural. Pero na festivalnan si bo por tosa duro, ki ora ku bo kier.

Hopi di e kompositornan di e epoka ey a gana nan popularidat ku un musika ku tabata eksepshonalmente bon, ku e musika ei a bira *e ehempel divino*. For di e tempo ei kompositornan ku a asosiá nan mes ku e normanan ei a kosecha popularidat. Den kurso di añanan, nan obranan a kuminsa mustra mas inmenso, sinembargo e divino inspirashon tabata bira menos. A bira asina cu e pretensioso obhektivo a wordu balotá mas ku e modesto plaser, e ora ey dunamento di plaser, a wordu lubidá. Un musika ku ta faya di a duna plaser, difisilmente por a bira popular.

Awor ku e admirable obhektivo di dunamento di plaser no tabata wordu considerá komo e barometro di eksito, e fayo pa realisá esaki a wordu konsidera, komo prueba di integridat, por lo menos no komo prueba di inkompetensia. Na e mes un tempo, oyentenan di un gusto mas sinsero tabata wordu komplasé dor di kompositornan ku tabata kompone den e mes idioma basiko, pero ku tabata dispuesto y kontento pa sakrifiká immortalidat pa popularidat y su rekompensanan, si esei tabata posible. Hasta esnan arogante tabata konfesá ku nan a haya plaser den e musika ei. Hasta Brahms por a bisa di un wals di Strauss: "Leider, nicht von Brahms" (Lastima, no di Brahms) pasobra nan prestigio no tabata den peliger.

Y kiko nos ta weita aki na Aruba na aña 1979, ku historia ta ripitu su mes pasobra tin hasta musiko profeshonal Arubiano tambe ta konfesa di a haya plaser den e musika ku e ta kalifika komo "Entertainment". Pero e la lubida di agrega ku te hasta kompone e sa kompone e musika di "Entertainment", lokual nos lo lesa mas aleu.

Kompositornan manera Suppé, Auber, Delibes, Offenbach, Bayer, Lehar, Benatzky, Friml, Herbert, Johan Strauss, Oscar Strauss, y Lanner, a kompone e musika aki, ku tabata simplemente un manifestashon menos pretensioso pero na e mes momento e mesun klase di musika. E kompositornan y musikonan mas pretensioso por a skirbi y toka e musika aki, ku tabata menos pretensioso. Signifikantemente nan a jame "leve" of "semi-klasiko" en bes di popular. E implikashon tabata ku hasta esnan pretensioso

designá komo leve of popular of musika folkloriko. Y tambe tabata e kalidat ekstraordinario di e musika Aleman ku a duna hende e kustumber pa pensa ku musika serio ta musika bon, y pa implantá e idea ku musika, pa e ta bon, e mester ta serio. E *"reductio ad absurdum"* di e suponensia di awendia ta; ku musika ku a wordu kompone ku e intenshon di ta serio automatikamente mester wordu konsiderá komo musika serio. Pues, e reis di e problema ta e asosiashon kalitativo di e terminologia. E sosiedat "halto di musika" ainda ta pensa ku musika Amerikano of Afro-Amerikano ta vulgar of popular, i ku amantenan di e musika aki no ta nada mas ku poko "teenagernan" desviá. Ta solamente tempo lo resolve e problema aki.

Musika klasiko

Ora nos lansa ideanan pa bini na un ampliamente di e musika klasiko, i nos ta bisa ku: "Nos hendenan ta mira musika klasiko manera algo inalkansabel, ku ta tristo pa bisa, pero ku e ta inalkansabel pasobra e no ta wordu komprendí dor di e hendenan. E no ta asina difisil pa komprонde". Lokual nos ta omití di bisa ta ku e musika serio Europeo na e momento aki ta den un krisis. E problema basiko (i tur e otro problemanan ta surgi for di esaki) ta ku e oyentenan di e musika aki, ku ta wordu toká dor di ehekutantenan sublime, ta preferá di skucha musika bieu, bieu den e sentido ku e no ta musika di awendia y sigur-sigur no di ayera, e ta musika di 100 pa 400 aña pasá. E komunidat di musika serio ta tira kulpa riba e publiko, e "managernan", of e kompositornan, segun e posishon of disposishon di esun ku ta tira kulpa. E "managernan" ta wordu kulpá di ta golós y egoista pasobra nan ta duna of sirbi e publiko un klase di musika ku por lo menos no ta hasi daño na nan interesnan finansiero.
E publiko ta wordu kulpá di ta floho. Ku e publiko ta sera oreanan pa musika ku e no a kustumá kuné, y esei ta e musika serio di awendia. E kompositornan ta wordu kulpa ku nan no ta komponé musika ku ta inteligente, musika ku e publiko no ta gusta, e publiko no tin plaser den e musika ei.
E historia largu di musika Europeo ta mustra nos ku for di e polifonia modal; e musika Europeo na kuminsamento di siglo XVII tentativamente a skoge e direkshon di harmonia diatoniko. E kompositornan a diskubrí e kompleho struktural y dramatiko, nan a establesé reglanan pa goberná nan eksplotashonnan i nan a sigi te ku den siglo XIX nan a yega na e punto kulminante di eksplotashon. Tres siglo di eksplotashon i desaroyo a laga e kompositor di musika serio ku un harmonia totalmente desaroyá, y asta liber di e konseptonan ku ainda tabata goberna e komposishon di kompositornan Aleman di e ultimo añanan di siglo XIX. E orkesta sinfoniko ta e instrumento kolektivo den musika mas grandi i esun mihó organisa ku e kompositor di musika serio tin na su disposishon. Tambe e tin un variedat di formanan, di sonata pa sinfonía, di kansion pa opera, di motet pa oratorio.
Y tog ta presis e rikesa di su materialnan heridá ta pone e kompositor kontemporraneo konfrontá su perplehidat konfundí mas grandi, lokual Artur Honnegger, den su buki: "Je suis Compositeur", Editions du Conquistador (Paris) 1951, ta jama "a wall of accumulated materials". E krisis di musika serio no ta simplemente un krisis di melodia. E krisis ta un krisis evolushonario di musika oksidental ku a resulta den un krisis di harmonia. Harmonia sigur-sigur ta e reis di e krisis. Pero e la krea otro tambe, inkluiendo un krisis di melodia. Operanan moderno ta revela e kalamidat di musika serio den teatronan i den e salanan di konsierto. Un arte ku a originá komo e ekstenshon kreatibo di e forma rudimentario di musika (papia) a termina den un forma radikal ku e ta menos musikal ku e murmuyo di un baby. Pa sinkuento aña kompositornan di musika serio ta dunando nan oyentenan operanan "resitativo" y "parlando" ku ta laga e agradable y sensitivo komunikashon di kansion na werki, vokalmente of instrumentalmente. Nan no a substitui esaki ku e presiso artikulashon di palabranan. Nan fayo ta revela un katástrofe desastroso di lokual nos ta siña ku un musika ku a aspira di ta mas ku kansion no por kanta mas. Ta pesei mi ta bisa ku e musika serio Europeo ta den un krisis.
E problema di e musika Amerikano of Afro-Amerikano no ta un problema di no ta un musika kontemporaneo, of di renovashon. E ta un problema di rekonosimiento y di aseptashon komo un musika nobo di arte. Pa aksepta esaki lo kier men reta e blokeonan di folklore y superstishon ku ta protega e kompositor di musika serio kontemporaneo for di e eksigensia modesto pa komplase su oyentenan of asta pa kompone musika den un idioma ku su oyentenan por komprонde. Pero ta sigur, ku musika Amerikano of Afro-Amerikano lo no wordu aseptá, por lo menos e lo no wordu aseptá dor di kompositornan i kritikonan di musika serio. Pero ningun hende por evita e echo ku gradualmente e publiko i en partikular e publiko ku ta kumpra disko, ta realisa ku nan ta wordu konfrontá ku un sorto di musika nobo, un idioma nobo, i ta posibel un manera nobo pa aserka musika ku no por wordu rechasá komo simplemente vulgar, popular of "entertainment" y ku dor di esei e lo ta sin valor, of manera a wordu bisa den e entrevista; ku e no ta un representashon kultural.
Unda den e entrevista ya menshoná ta papia di apresia musika klasiko mi mester bisa ku mi ta di akuerdo, no pasobra "musika klasiko ta di tur pueblo", pero pasobra tur musika di henter e mundo aki ta di tur pueblo. No ta musika Europeo so "ta toka tur aspekto humano", musika di India, di Afrika, di China, Jazz, musica Amerikano, Afro-Amerikano etc. tambe ta toka tur aspekto humano. Mi no ta apresia musika serio Europeo pasobra e ta "e parti di unda musika a nase kompletamente". Musika no a nase na Europa, segun e ultimo deskubrimentonan di archeologonan. Pami, personalmente, *musika a nase ku e kreashon di ser humano*. Ami nunka a yega di tende un buriko kanta of toka musika riba un instrument. Musika a bira asina ku kasi e ta algu indispensabel di ser humano manera kome of bebe.
Den e buki di Curt Sachs, un musikologo Aleman, *De geschiedenis van de muziekinstrumenten,* Aula 432, 1969, Uitgeverij Het Spectrum, Utrecht, na pagina 10 tin skirbí: "Alle hogere wezens drukken emotie uit door beweging. Maar alleen de mens is blijkbaar in staat zijn emotionele bewegingen te reguleren en te coordineren; alleen de mens is begiftigd met een bewust gevoel voor ritme. Wanneer hij dit bewustzijn heeft bereikt, en de prikkeling en het gevoel van welbehagen dat ritme geeft, heeft ondervonden, kan hij geen weerstand bieden aan het verlangen om ritmische bewegingen te maken, te dansen, op de grond te stampen, in zijn handen te klappen, te slaan op zijn buik, zijn borst, zijn benen, zijn achterste. Er zijn maar een paar zeer primitieve volkeren, zoals de Vedda in het binnenland van Ceylon, of bepaalde Patagonische stammen, die niet alleen geen enkel muziekinstrument hebben, maar die zelfs niet in hun handen klappen of op de grond stampen."
E kos aki, ku nos ta jama musika ta asina hankrá den ser humano ku bo no por saké mas. Esaki e musikologo Pierson tambe a konstata: *Schakels, "Muziek van de Nederlandse Antillen,* Uitgeverij Staatsdrukkerij Den Haag, pagina 3: "De Engelse musicoloog en kenner van Caribische muziekinstrumenten bij uitstek, Pierson, vertelde eens, dat hij op een Engels eiland in het Caribisch gebied een vorm van muziek maken was tegengekomen, dat voor dit gebied uniek was. Het Engelse bestuur had op dat eiland vrijwel iedere vorm van muziek maken verboden: de trom, de met water gevulde flessen en het handenklappen vielen allen onder

net verbod. De negerbevolking had uiteindelijk koren gevormd van mannen, vrouwen en kinderen, onderverdeeld in bassen, alten enz. Door met open mond diep in- en uit te ademen had men met deze koren orkesten gevormd die op deze wijze het verbod omzeilden om toch te musiceren".

Pero no ta musika klasiko so mester siña apresia. Tin mas musika den e mundo aki. Mester siña apresia tur musika. Den *Frets*, Vol. nr. 9, GPL Publication na pagina 29 a gran instrumentalista di Sitar i musico di India Ravi Shankar ta bisa di e musika serio di India: "Indian music is modal by nature, and though harmony may present in its simplest form, it is inherent rather than deliberate. The Western listener will appreciate and enjoy our music more if he listens with an open and relaxed mind — without expecting to hear harmony, counterpoint, or the mixed tone colors that may be considered the prime essentials of a symphonic work or similar work. Neither should our music be thought of a skin to jazz, despite the improvisation and exciting rhythms present in both kinds of music. The essence of our music is in its oral tradition and improvisation. That's the main thing, and that's not possible to acquire unless you've had the proper training from a proper guru".

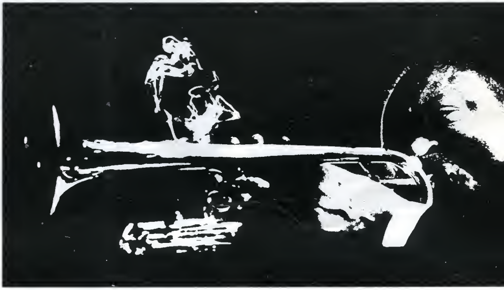
Ora nos kier hasi algo pa promové e apresio di musika klasiko den e hobennan di Aruba, i ku te asta un dia nos tin di hasi lo sigiente y mi ta sita e palabranan aki di un musiko professional Arubiano: "Si mi mester a duna un konseho, lo mi konseho tabata ku nan mester a pasa un konservatorio promé, pa asina nan tin un base kompleto". Nos no mester lubida ku e hobennan aki ta wordu dirihí emoshonalmente musikal ku no kier duna trabou na hende di kolo skur den nan organisashon.

Analfabetismo musikal

Den Skol i Komunidat a wordu publika ku Aruba ta 100% analfabeto, musikalmente. Y akinan mi tin ku lansa un kritika serio kontra e redaktornan. Nan ta pretendé di ta kritiko, pero henter e entrevista aki ta hole di e mentalidat di "ata-nos-chens-pa-dal-fulano-tal-y-fulana-tal-un-palo". Awor nos a haya oportunidat di bisa tur e musikonan bobo di Aruba ta kiko nan ta. Ningun momento nan ta puntra e musiko profeshonal Arubiano ku nan a entrevistá ta kon ela jega na e sifra di 100% ei. Si e la hasi un eksamen di esaki, si e la akumulá datonan i analisá nan pa yega na bisa algo asina. Si e tin datonan di otro país, por ehemplo di Estados Unidos, di Puerto Rico, di Hulanda. Pa un pais ku no tin un konservatorio mes, ku apenas tin mitar di un siglo ta desayorando su mes musikalmente, e akusashon aki ta basta serio. Segun the American Music Conference, un for di sinko Amerikano ta toka un instrument awendia. Si nos asumi ku Estados Unidos tin approxima 216 miyon habitante, kier meen cu 43,2 miyon ta toka un instrument, es decir 20%. Awor kuanto e ta aki na Aruba mi no sa. Pero si mi sa ku ta basta hende sa toka un instrument akinan y lo no sorprendemi si e porsentahe aserká esun di Amerika. Lokual ta sorprendemi mas tanto ta ku un academiko (un graduado di New York University) no sa hasi eksamen y analisá sierto datonan y saka sierto konklushon i despues deklara lokual e tin prueba di dje. Pero laga nos sigi, pasobra tur e preguntanan ku ami a spera ku e redaktornan, lo a puntra no a wordu hasi, pero si nan a hasi otro kos, nan a pone e entrevista riba un pedestal pa asina e por sigi dal palo "links en rechts", menospresiando e "musikonan" ku tin na Aruba. Nan a puntré: "Bo kier men ku tin hendenan na Aruba ku ta jama nan mes musiko, pasobra nan por lesa nota, pero segun bo hopi mas por wordu hasi? Pakiko nan no a puntra ta ki relashon tin entre lesamento di nota i ser kreativo? Si lesamento di nota ta ponebo toka tur sorto di musika? Notashon y struktura basiko di komposishon entre p.e. jazz y musika serio ta keda esensialmente meskos. Ora jazz wordu skirbí den nota un musiko di musika serio por les'e y tok'e, es desir e por toka e notanan y e por tokanan den e tempo indiká.

Pero lokual bo ta tende, lo no ta jazz. E mesun kos bo ta haya ku musika di Antias. Asta tin musika akinan ku bo no por skirbi pa despues lesa e nota y asina reprodusiele. *Tambu no por wordu notá.* Pesei mi ta anhela e dia yega ku e koro Agrupashon Vokal Aruba lo bai kanta jazz pasobra e direktor di e koro ei mes ta bisa na pagina 15 ku e ta kanta: "tur genero di musika, folklorico di aki mes i tambe di otro paisnan musika popular . . . i tambe den futuro jazz". Lesamento no ta tur kos. Pero mi kier sa otro kos. Pakiko e direktor di e koro Agrupashon Vokal Aruba ta menospresiá tur hende na Aruba ku nan ta analfabeto musikalmente, i despues bai pronk dia 12 y 19 di Desember 1979 den un konsierto ku piesa di un analfabeto riba su repetorio? Ta kiko e piesa di Padu/H. Booi ta hasi riba su repertorio, Juan Chabaya "Padu" Lampe no sa lesa nota "at all". E mes lo bisa tur hende den nan kara, y e no tin berguensa ku e no por lesa tampoko. Esei no a strobá pa toka y komponé piesa, ku te hasta e piesa ta pronk riba repertorio di e koro menshona. Y tin un otro piesa tambe "Deep River". Ta di esklavonan e piesa ei ta, musikalmente y edukativamente analfabetonan. Pero e musika ta asina bon ku e mester pronk riba nan repetorio. Mi ta warda e dia ku e direktor aki lo bin ku su mes komposishonan ku t'asina inmortal manera e piesanan aki di musikonan analfabeto. Pesei mi ta bolbe puntra: Kiko ta e relashon entre sa lesa nota bon manera sr. Coutinho i ser kreativo manera analfabetonan? Ta kua di e dosnan aki ta representá kulturá? Ta kua di nan lo ta inmortal? Pero tin mas, mi ta puntra mi mes, si sr. Coutinho tabatin e desensia di puntra Padú of Hubert Booi (un di dos ta sufisiente segun e leinan di copyright na Estados Unidos pasobra ta un "joint work") pa areglá e obra ey "Nochi di Pasku", i peor bo a pidi nan permiso pa bo bai ehekuta e komposishon ei dilanti un publiko ku ta paga? Ta un akto komersial e ta, i mi sa ku nos no tin ningun ley ku ta proteha un autor of kompositor, na otro tera lo ta un akto illegal ku bo a komete. Na Estados Unidos nan ta yamé "infringement", te hasta nan por "sue" bo "if through your arrangement the value of the work is reduced" (saká for di "Legal Protection for the Creative Musician").

Nan a ofresé Padú i H. Booi sikiera un rekompensa pasobra nan a bai gana plaka ku un komposishon di nan? E otro obranan sigur bo mester a kumpra e partituranan i e plaka ku bo ta paga, eiden e "royalties" ta hinka pa e kompositor, lokual ku abo kier hasi ku e partituranan despues ta bo asunto, segun e leynan Amerikano. Pero ya nos ku ta analfabetonan, bobonan, nos produktonan sí ta usa pa gana plaka kun'é, sin ku nos ta haya un rekompensa. Asina ta hasi ku nan, pa despues yamanan analfabetonan di 100%.

Berklee

Mi ta kere cu mi konose Berklee College of Music na Boston, U.S.A. for di tempo ku mi ta lesa Down Beat magazine, un revista tokante e musika jazz en partikular y musika kontemporaneo. Mi impreshon for di 1954 ta ku Berklee tabata un skol ku ta spesialisá su mes den musika di Jazz. Berklee a krese te ku awor aki Berklee ta dunabo un profundo edukashon den e teknikanan di jazz i musika di jazz, studiantenan ta wordu prepara den tur e fasenan di musika profeshonal, komo areglo, trabou den un studio, aregla pa television y pa pelikula. Pa esnan ku ambishonnan musikal y akademiko Berklee ta duna programanan unda ku bo por obtene un grado of diploma. Berklee ta produsi musikonan ku ta "all-round" ku tambe ta kapasitá pa un karera den edukashon musikal. E katalago di Berklee tin mas ku 250 kursonan ku ta for Analasis di Jazz bieu, Areglo den e estilo di Duke Ellington, Musika Elektroniko, kontrapunto, harmonia moderno etc. No ta asina ku na Berklee nan ta eksklui musika klasiko. Mi no ta komprondo anto e palabranan di sr. Coutinho ku Berklee ta "eenzij-

dig". Ora bo kaba bo estudio na un konservatorio Berklee a spesialisá den musika klasiko i esei ami ta konsiderá komo "eenzijdig". Sr. Coutinho ta bisa "Tur kos na Berklee ta drei ront di musika merikano moderno. E no ta ni musika general mundial. E ta enfoka musika merikano. I akinan nos mester di hendenan prepara den musika general". Ora nos ta papia di musika Amerikano nos mester defini ta kiko nos kier men. Den kuminsamente di e siglo aki a surgi un idioma musikal Amerikano nobo jamá Jazz ku a bira un di e episodionan mas dramatiko y eksitante den e historia di musika oksidental. Den un tempo korto di mas o menos setenta pa ochenta aña un musika ku tin su origin den e "Negro-work song" "fieldhollers" blues, spiritual, gospel-songs bandanan di marcha, i orkesta di baile di e parti Sur di Amerika a desaroya su mes den un arte musikal ku ta wordu asepta mundialmente y ku tin un apelashon mundial. Komo un fenomeno musikal dinamiko Jazz ta wordu iguala den e historia di musika Europeo door di idioma Opera Italiano ku a plama su mes dor di e kontinente Europeo den siglo diesocho i door di idioma sinfoniko Aleman ku a plama su mes den e kontinente Europeo i mas aya den e siglo diesnuebe. Jazz ta e musika ku Amerika a duna e mundo y pami ta esei mi ta yama musika Amerikano. Tur e otro musika, esta rock, rhythm and blues, disco, soul, i hasta e songnan merikano tin nan reis den e musika aki yamá jazz ku ami ta prefera di yama musika Amerikano. Ya den e parti reis mi a mustra kon y pakiko e musika Amerikano a bira pa musikonan serio i amante di musika serio un musika vulgar pues un sinónimo di musika malo. Ta e mes un mentalidat ta reina den Coutinho su mente ora e ta bisa ku musika Amerikano no ta general, pues sinónimo di musika malo. Mi tin di hasi un otro observashon tokante e redaktornan di Skol i Kom. Pami ta visto y masha kla ku ni sikiera un buki of katalago di e Berklee College of Music nan a purba haya den nan man, pa haya sa ta kiko e skol ei ta enserá. Nan ta djis puntra pa puntra. Ora nan ta puntra i mi ta sita "Segun nos nan mester sigi un kurso of estudio ku despues nan por duna un man, esta duna nos pueblo un man, "ta bon kla ku nan no sa ku na Berklee tin kursonan unda te asta gradonan bo por haya pa esnan ku tin aspirashonnan akademiko komo sr. Coutinho. Ta mas ku kla ku e redaktornan aki no a mira sikiera un advertensia di Berklee, pasobra ta nan mester koregí e errornan di emprenta. Pero kiko ami ta weita; ku kontinuamente ta wordu skirbí *Berkley*. No señores, ta *Berklee*.

Sí tin un lugar na California unda tin un konservatorio. Nomber di e lugar aki ta Berkeley. Pero e redaktornan no kier men esaki pasobra ta Berkley nan ta skirbí. Djis tende nan a tende e nomber pero fuera di tende nan no sa nada di Berklee College of Music, Boston, Massachusetts U.S.A.

E kontesta di Sr. Coutinho riba e pregunta menshona awor ei tambe ta strañami mi ta sita: "Si mi mester a duna un konseho lo mi konseho tabata ku nan mester a pasa un konservatorio promé, pa asina nan tin un base kompleto di musika".

Ya ku sr. Coutinho a laga un nomber kai, Frank Granadillo, ami tambe ta laga un kai, esta Albi Nava. Albi Nava tabata studiante de flauta serka sr. Coutinho. E la haya un beka pa bai studia den eksterior. Awor aki e ta na, y ki bo ta pensa, si esei mes, Berklee. Awor ami no ta kere ku gobierno lo a aserka Adayma pa informashon tokante Albi Nava, pasobra e no tabata un alumno di Adayma. Mas bien gobierno lo a aserka sr. Coutinho mes pa duna un conseho tokante Albi. Pesei mi no ta kompronde ora e redaktornan a puntra Coutinho si gobierno a yega di aserke'le pa su konseho loke ta dunamento di beka den ramo di musika ku e ta kontesta: "No (den forma kategorikamente) Nunka". Awor mi kier sa ta ken e redaktornan i sr. Coutinho ta kere nan ta tuma pa chambon? Mi kier sa awor: No ta Coutinho a duna gobierno konseho tokante un studiante di dje pé haya un beka? Si no ta asina ta ken anto?

Festivalnan

Tur kaminda aki na mundo festivalnan ta wordu tení. Laga nos wak ta kiko e palabra aki kier men. Festival kier men un fiesta musikal grandi, of manera awendia un akontesimento musikal, of di komedia, of di pelikula, ku ta wordu repeti kada aña. E festivalnan musikal por wordu dividi den tres sorto:

a) festivalnan unda tin kompetishon; b) festivalnan ku kompetishon limitá; c) festivalnan ku ta wordu tení pa nan wordu komenta só. Aki na Aruba e ultimo añanan sierto akontesimentonan ta wordu organisá ku nomber festival. Robby Schouten a kuminsa organisa festival di kanto. Pa 10 aña largu Joy Kock ta organisando festival di kanto. Prome festivalnan Voz di Oro, despues Voz Supremo. E ultimo dos añanan, despues di a delibera duro ku e organisadornan di Korsou, (ku tabata manda un kansion pa OTI) a yega na un akuerdo ku Antias lo manda un kansion representa Antias den e festival di OTI, (un festival di kansion organisá pa Organisacion de Televicion Ibero-Hispano). Tur seis isla lo por organisa un pre-selekshon pa skohe un sierto kantidat di kansionnan, pa despues bin kompeti ku otro den un festival di selekshon, pa skohe un kansion ku lo bai representa "Antias Neerlandes" den e festival OTI. E ora ei na Aruba nan a kombina dos kos den e pre-selekshon esta un competishon di voz i eskohe e sierto kantidat di kansion pa bai kompeti kontra e otro islanan pa saka un kansion. Pues si nos sigi e historia di musika aki na Aruba nos por bisa ku mas o menos 15 aña pasa e mundo musikal arubiano a drenta un epoka di festivalnan. Prome ku e epoka aki di festivalnan, kompositornan lokal no tabata tin ningun sorto di salida pa nan komposishon por wordu ehekuta of intepreta, si nan mes no hasiele. Si e gran musiko Arubiano Rufo Wever no a toka su mes komposishonnan riba piano, pero a skirbi nan so riba papel ta

ken lo a ehekutanan? Awor ku festivalnan a drenta e mundo musikal di Aruba nos ta weita ku mas i mas talentonan skondí i ku no ta kantante ta trese nan komposishon pa dilanti i esaki ta wordu kantá of interpretá door di un artista ku sa kanta, sea ku e kompositor mes a skohe e kantante pa interpretá su komposishon of ku e kantante a aserka e kompositor pa un kansion. Esaki ta bisto si nos analisa e programanan di e ultimo dos festivalnan Oti Antias (inkluiendo e pre-selekshon) i e dos Festival di kansion na Papiamento. E sigiente kompositornan ku no ta kantante a partisipa ku un of mas ku un di nan komposishon: Frank Sneek, Toti Arends, Edwin Tromp, Joy Kock, Tino Ruiz, Armando Croes, Eddy Bennett, y Efi Coutinho. Tambe a partisipa esnan ku ami ta yama kompositor/kantante: Jossy Brokke jr., Efrem Benita, G. Rosenberg, R. Cortes, Bernadina Grovell, Boisy Croes, Tali Wever, Robert Jeandor, Rafael del Rosario, Tito Flores, Ronny Kock, Casin Giel, Jose Giron, Martin Quandus, Etty Toppenberg, Tirso Steba, y Rudi Herrera. Ora ku Skol i Komunidat ta puntra si e festivalnan "por wordu katalogá tambe bou loke nos ta yama kultura" nan mester a defini di antemano ta kiko nan ta yama kultura, e ora ei e kontesta di sr. Coutinho por ta mas kla. Sr. Coutinho ta bisa: "E festival di koronan nos por konsidera berdaderamente komo un representashon kultural, no un festival di "entertainment".

Awor e no ta splika pakiko e festival di koronan si lo ta un representashon kultural y pakiko e festivalnan di Aruba ta un di "entertainment". Si esaki ta basa a base di e musika, kansionnan, letra, ku ta wordu ehekuta nos no sa. Pami musika ta un ekspreshon kultural. Pami asina un kansion ta wordu kantá den e lenga di un pueblo e ta kultural, pasobra e lenga ta parti di e kultura di e pais konserni. Pues e festival di Papiamento, pami ta un representashon kultural. Pami e konsierto di e tres coronan di Aruba tabata un representashon kultural, y e mesun komposhon di Padu/Booi "Nochi di Pasku" por a bai e festival di Papiamento, y e piesa mes lo a representa un kultura. E mesun piesa a wordu tradusi na Spaño "Navidad sin hogar", e por a bai Oti Antias tambe, e lo a keda representa un kultura. Mi kier sa si e piesa aki kantá riba disko dor di e kantante Lidwina Booi ta "entertainment" i si e areglo di sr. Coutinho i e kantamento di e piesa aki "a kapela" dor di e koro Agrupashon Vokal Aruba ta hasi'ele un representashon kultural?

Si nos ta puntra nos mes: "Kiko ta e balor permanente ku e pueblo ta keda kuné? Ademas e festivalnan aki ta eksisti 10 aña kaba, kiko ta e fruto durante e 10 añanan aki? I no solamente laga, kiko nan a laga tras kiko nan a aporta kulturalmente? "Nada!" Nos mester duna kontesta tambe.

Mi kier sa si un enkuesta a wordu tení pa haya sa kiko e fruto ta ku e pueblo a keda kuné? Kon nos por sa ku kulturalmente ku festivalnan no a aporta nada kulturalmente? Ta kon bo ta midi algo asina? Loke si ta bisto ku poko poko mas y mas Arubiano ta partisipa komo kompositor, arreglista i direktor. Den mi opinion esey sigur ta un aporte kultural, pues mas kreashon. Ora sr. Coutinho ta sigi puntra: "Ademas di esei, ken ta traha e kansionan? Ken ta hasi e arreglonan? Ken ta toka? Ken ta dirihi? *Ta Rubiano nan ta?* Mi ta haya ku sr. Coutinho mester a perkura su mes pa e haya sikiera e programmanan di p.e. e dos añanan ku e t'aki i e por a analisánan y saka su som, e por a akudi na e organisadornan di festival y lo e por a haya e programanan, enbes di lansa preguntanan asina insolente y denigrante. Pa kontesta e pregunta lo mi referi na e programanan di e ultimo dos añanan di festival OTI Antias (inkluiendo e pre-selekshon y Vos Supremo) i Festival di Papiamento. Na e festival di OTI i Vos Supremo di Aruba 1978/1979, 15 di e 23 kansionnan tabata di kompositornan Arubiano, esta 65,2% di e kansionnan tabata di Arubiano. Tabata tin 9 kompositor envolví, di e 9; 7 ta Arubiano, esta 77,7%. Pa menshona nomber: Rudi Herrera, Etty Toppenberg, Jossy Brokke jr., Efrem Benita, Casin Giel, Tirso Steba "and last but not least señor E. Coutinho himself, ku 3 kansion. E tres kansionnan di e kompositor Efraim Coutinho tabata: "Amando aprendi" kantá pa Edwin Coutinho, nr. 2 tabata: "Si no fuera por ti" kantá pa Ramon Krozendijk (Don Ramon), nr. 3 tabata: "Te vi llegar" kanta pa Catey Werleman. Ningun di e tres kansionnan di E. Coutinho a klasifika den e 10 kansionnan pa bai Korsou pa kompeti pa saka un kansion pa bai OTI. Ningun Arubiano a aregla. E tres kansionnan di E. Coutinho a wordu aregla pa Roberto Montiel. E uniko direktor Arubiano e anochi ei tabata sr. E. Coutinho, ku a dirihi su tres kansionnan.

Den e programa di e pre-selekshon OTI Antias 1978/1979 tin lo sigiente skirbi y firma pa president komishon organisador: Joy Kock *"Danki tambe na sr. Efi Coutinho, kompositor y direktor, i kual persona lo biaha pa Korsou komo direktor musikal pa tur kantantenan di Aruba. Efi nos ta orguyoso di bo".* Pero ami i henter Aruba ku a wak e transmishon di OTI Antias riba T.V., ku a tuma lugar na Korsou, no a weita Efi Coutinho ta dirihi e orkesta pa e kantantenan di Aruba.

Tabata Roberto Montiel pa Aruba i Errol Colina (El Toro) pa Korsou. Mi ta puntra mi mes ta kiko a pasa, si Efi a bira malo, of si ela "clash" ku Joy Kock, of ku ela clash ku e kantantenan pa e manera ku e ta dirihi? Mi sa ku no ta asina sina bo por kohe un direktor di musika klasiko pone dirihi un orkesta ku ta toka of akompaña un kantante di musika Amerikano of Afro-Amerikano (musika di "Entertainment" segun E. Coutinho).

Pero laga nos sigi ku nos analasis: Di e 10 kansionnan ku a wordu elihi pa bai kompeti na Korsou 6 di e kansionnan tabata di kompositornan Arubiano, esta 60%. Di e 7 kansionnan ku a bai e final (e otro tres tabata di Korsou) 4 di nan tabata di kompositornan Arubiano, esta 57,1% of 40% di e total. E kansion ganador "Cuando un amor se muere" tabata di un kompositor Arubiano, Etty Toppenberg.

Segun e programa Festival pre-selekshon di OTI y Vos Supremo di Aruba 1979/1980 7 di e 15 kansionnan tabata di kompositornan Arubiano, esta 46,6%. Ningun areglo a wordu hasi dor di Arubianonan. Den e orkesta tabata tin un Arubiano ta toka, Ebby Peterson, ningun kansion a wordu dirihi door di un direktor Arubiano. Na e selekshon OTI Antias mester a partisipa 7 kansion ku a wordu elihi. 4 di nan tabata di kompositornan Arubiano esta 57,1%. Di e 6 kompositornan envolvi, 3 di nan tabata Arubiano: Frank Sneek, Eddy y Nena Bennett, y Don Ramon/Burt Welch, esta 50% kansion ganador "Mi niño" tabata di un Arubiano. Na e prome Festival di Papiamento tur e kansionnan tabata di kompositornan Arubiano, 100%. 18 kansion a wordu kanta, 6 di e areglonan tabata di Arubiano, esta 44,4%. Den e

orkesta konsistiendo di 7 hende, 4 di nan tabata Arubiano. No tabatin direktor di orkesta. Den e di dos Festival Papiamento 19 di e 22 kansionnan tabata di kompositornan Arubiano, 85,4% pues. Di e 22 areglos 12 tabata di Arubiano, 54,5%. E areglistanan konserni tabata Toti Arends, Lucio Rivadeneiro, Rufo Odor, Amado Rosina. E anochi ei e kansion ganador di aña 1978 mester a wordu ripiti: komposishon di un Arubiano, e areglo a wordu hasi dor di e kompositor mes, un Arubiano, i e direktor tabata e kompositor mes, Eddy Bennett. Tambe tur e otro areglonan a wordu dirihi pa nan mes areglista. Pues 5 Arubiano a dirihi e anochi ei. Den e orkesta no tabatin tokador Arubiano. Un wiri a wordu toka dor di Arubiano durante e kantamento di un dansa.

For di e analasis nos ta mira ku poko poko mas musikonan lokal ta kompone, aregla, i ta subi "stage" pa dirihi. Esaki ami ta yama un aporte kultural den sentido positivo. Ta e festivalnan ei ta duna nos e oportunidat pa haya mas eksperensia riba e terenonan ei. Mi tin ku admiti ku e ta hopi poko si, pa nos por progresa mas lihe. Mayoria di nos tin un otro profeshon pa gana nos pan di kada dia. E amor pa musika a pone nos kumpra bukinan, studia, purba kompone, purba hasi areglonan pa konhuntonan. E festivalnan ta duna nos e chens pa purba i desaroya mas. Den nos kaso ta poko poko e kos ta bai. Nos ta konsiente di nos limitenan, y pesei nos ta trata di yena e burakunan te na unda nos por. Den nos kaso nos no a haya beka pa bai studia musika na un otro tera p.e. Puerto Rico i Estados Unidos. Pesei mi ta bisa ku nos tin mester di otro.

Ora ta bisa: "Komponde bon loke mi kier bisa: e festivalnan mester sigi na Aruba, pero e mester mantene su mes na e luga ku e mester ta: un entertainment pa un anochi i punto". Mi mester bisa ku mi no ta komprende. Pasobra no ta e organisadornan ta esnan ku ta kompone e musika ku ta wordu ehekuta riba e festivalnan, ta djis organisa nan ta organisa un akontesimiento musikal i tur hende ku ta kompone musika ta liber pa inskribi nan mes na e festival. Mi no ta kere ku sr. Coutinho kiermen ku e kompositornan mester tene nan komposishon na e nivel di "Entertainment". Dia ku sr. Coutinho a inskribi su mes pa partisipa ku tres komposishon na e pre-selekshon OTI 1978/1979, ningun hende, inkluiendo e organisadornan a bis'e, i por ta tin e tribilidat di bis'e na kual nivel su komposishonan mester a tene nan mes, sea representashon kultural of "Entertainment". Mi a yega di inskribi mi komposishonnan na dos festival. Na un di nan mi a tende ku e kansion mester ta na Spaño i ku e kansion no mester dura mas ku 3 minuut (OTI). Na e otro mi a tende un kos so, ku e kansion mester ta na Papiamento. No tabata tin limitashon di tempo. Forma tabata liber, ritmo tambe (Papiamento Festival).

Ku kua motibo kompositornan ta partisipa mi no sa. Solamente mi motivonan i e motivonan di esun ku ta kompone letra pa e melodianan ku mi a kompone (kasualmente mi esposa) mi konose. Si e motivonan di otro ta pa gana e premio (lokual mi ta duda) of pa trese algu ku nan ta kere ta bunita, of pasobra nan tin un mensahe, of pasobra nan kier demonstra ku na Aruba tin talento, of pa demonstra ku den bo mes un idioma por krea kosnan bunita, esei mi no sa. Ora den e komentario di e redaktornan di Skol i Komunidat ta bisa: ku: "Sr. Coutinho a mustra klaramente ku e kos aki ta nada otro sino *"volksverlakkerij"* mi kier a mustranan ku ta bisa nan ta bisa ku e kompositornan ta dedika nan mes na "volksverlakkerij", pasobra ta nan ta kompone e kansionnan ku ta wordu ehekuta, no e organisadornan. E ora ei mi kier hasi un suplika na e mesun redaktornan pa publika e letra di e kansion "Awor", ku lokual mi a gana e Prome Festival Papiamento. Ora mi lesa palabranan di un poesia di mi kasa Nena Bennett, i mi wordu inspirá dor di e poesia pa kompone un melodia pa algo ku ami ta konsidera komo un poesia universal, y ora mi disidi mand'e un festival pasobra mi ta di opinion ku mi tin algo bon, ku ta bale la pena pa pueblo skuché, e ora ei mi ta puntra mi mes si ta hunga mi ta hunga e wega ei di "volksverlakkerij". Mi kier hasi un otro suplika na e mesun redaktornan pa duna e sigiente personannan un kopia di e letra, esta: Hubert Booi, Ramon Todd Dandaré, Burny Every, Frank Booi, Joyce Pereira, Henry Habibe, Ernesto Rosenstand, Ellis Juliana, Pierre Lauffer, Federico Oduber y lo demas ku ta eksperto den ramo di literatura Antiano i poesia Antiano pa analisá e letra di e kansion "Awor" i pa bisa bosonan si en berdat nan ta kalifika e letra komo algo mediokre, un pida "prul" of den boso palabra "volksverlakkerij" of ku e por wordu kalifika komo un representashon kultural.

No laga di hasi'e, y no laga di publiké den e mes Skol i Komunidat ku bo ta bai publika e artikulo aki. Hasi'é, pasobra mi kier sa ta kiko ta kiko, i pasobra mi ta haya e insinuashon aki di e redaktornan un insinuashon sumamente insolente, denigrante, y insultante pa no bisa mas. Y e musika, e melodia mes, kanta ku akompañamento di un orkesta, mi ta dispuesto di hasi un kopia pa bosonan riba un cassette, y bo por laga ekspertonan riba tereno di musika (mi kier menshona algun pa boso: Errol Colina, estudio konservatorio, Erwin Prudencia, estudio konservatorio, Angel Salzbach, kompositor, bahista, Etzel Provence, pianista, areglista, kompositor, M.O. muziek, Rik Elings, pianista, areglista, kompositor, Roberto Montiel, pianista, areglista, kompositor, Oscar Steba, bahista, areglista y lo demas ku ta eksperto den ramo di musika pa nan analisa e kansion aki y bisa boso si ta "volksverlakkerij" e ta SI of NO!

Den "Skol i Komunidat, aña 11 no. 1" e mes un redaktornan a bolbe bin bek riba nan komentario y mi ta sita: "Ta den nos komentario nos a "noem het kindje bij zijn naam". Wel laga nos wak ta kua yiu nan a batisa i dun'e un nomber mi ta bolbe sita: "No ta di awor ta eksisti un frikshon entre e integrantenan di MEP y CCA. Ta bisto ku tin sierto hendenan ku ta hopi interesa pa tene e kandela bibo di e renkor biew aki. Hendenan ku no tin nada mas den nan kabes ku salba nan

propio peyeho i kibra otronan ku ta muchu mas profeshonal i studia ku nan".

Akinan algo ta hopi straño ku e redaktornan di Skol i Komunidat pasobra den e mes vosero di Simar "Skol i Komunidat, aña 10, no. 7" den un artikulo redakshonal nan ta bisa ku ta strañanan pa komprende kon artistanan Arubiano (eskritornan y dos pianista) por a asepta pa presenta riba un anochi pa konmemora e di 30 aña di CCA. E dos artikulonan aki no ta kuadra ku otro di un banda nan ta kritika artistanan lokal pa presenta nan obranan en konekshon ku e di 30 aña di CCA y na otro banda ta sali na vanguardia di

e mesun CCA (Muziekschool).
Muziekschool ta y lo keda un ekstenshon (verlengstuk) di CCA es desir ku e filosofia di CCA (ku bosonan a menshona i mi ta sita: "Pero esaki no ta kita afo ku ta e mesun stichting aki (CCA), kende a pone su mes dilanti di e noble tarea di eleva e pueblo di Aruba kulturalmente ku finansas di Hulanda, semper a trata di kultiva un pida Oropa na Aruba. Solamente ekspreshonnan kultural for di e kontinente oropeo tabata wordu mira komo berdadero kultura, mientras nos propio ekspreshonnan kultural tabata wordu despresia pa gremio kulturisá aki, pues ku e filosofia di CCA tambe ta hankra den e ekstenshon di CCA esta Muziekschool.
Den e mes un artikulo "Anochi Kultural" bosonan ta admiti ku bosonan ta e promenan pa asepta tambe ku awendia esaki no ta asina mas i ku poko-poko e kosnan ta kambiando. Kon poko-poko bo no ta bisa. Si ta mas poko-poko ku poko-poko of mas lihe ku poko-poko. Y si esaki ta e kaso ku tur e artenan tampoko bo no ta bisa. Mi ta korda e bataya grandi ku e "Aruba Jazz Society" tabata ta tin pa haya e "konsert-piano" na aña 1959 pa nan prome jazz konsert den Kas di Kultura, e tempo ei Cultureel Centrum. Mi ta korda ku kon komo integrante di Big Band i Combo's ki alegria tremendo tabata reina den mi kurason pasobra tabata prome biaha ku kongas lo a zona den Cultureel Centrum. Mi a puntra varios "musikonan" ta kua instrument den nan opinion ta karakterisá e musika Antiano. 100% a kontesta kongas, wiri, marakas, raspa, marimba, klaves, tambor. Awor mi kier puntra bosonan "Bo no ta haya ku ta un *berguensa grandi* ku net e instrumentonan ku ta karakterisá nos musika bo no por siña tok'e na ningun sorto di muziekschool? Mi no por kompronde ta di kon ta kritika CCA y ni 1 luna pa 4 luna despues ta defende e mesun CCA.

Mi no ta y por kere ta pasobra e direktor di e ekstenshon di CCA (Muziekschool) ta ruman di un di e redaktornan. Mas bien mi ta kere ta pasobra e redaktornan di Skol i Komunidat no ta laga e ideanan di e direktiva di Simar refleha den e vosero di Simar esta Skol i Komunidat. No ta nos presidente a bisa na kabamento di aña 1979 den su charla na Tele-Aruba ku si e struktura di enseñansa no kambia aki na Aruba nada lo kambia. Ta di kon anto e redaktornan ta lansa fuerte kritika kontra e maestra di musika di APA. E maestra aki tin di tene su mes na e normanan di Hulanda (asina e struktura ta te ainda), sino e diploma di varios di e redaktornan lo no ta valido pa Hulanda. Den boso komentario ta bisa: Na APA solamente bo ta siña kanta poko kantika di mucha. Ni sikiera un loko lo kere esaki.

Pa informashon di e redaktornan mi persona a wordu pidi dos biaha pa ta "gecommiteerde" na e eksamen final di musika pa e "hoofdaktekandidaten" di APA.
Mi a konstata ku ta hopi mas ku kantika di mucha ta wordu siñá. Tur "scriptie" a wordu entrega na mi persona pa evaluanan. Lokual ta strañami ta ku e redaktornan no ta bisa nan lektornan ku e kandidatonan pa musika di hoofdakte ta skohe nan ta skohe musika komo "eindvak" si nan kier. Aña pasa 1979 no tabata tin kandidatonan pa musika. Pues eksamen pa musika tabatin. Ta asina e struktura ta hinká den otro.
Mi ta puntra mi mes ta na unda mayoria di e posesornan di e diploma L.O. Muziek a haya e base pa nan por sigi e kurso di L.O. Muziek? Ta nan unda e amor pa musika e apresio a wordu duna na nan? No ta na APA? I sr. Coutinho, direktor di Muziekschool mes a admiti ku algun di nan ta duna un man na Muziekschool? Mi kier sa di bosonan si kantika di mucha no mester ta algo esensial di e edukashon di futuro maestronan di skol? Of podise ta Aria di e Operanan di Verdi, Puccini, Bizet, Massenet, Beethoven, Mozart y Donizetti of Oratorium di Bach y Handel bo kier sra. Maybeline Arends-Croes siña e studiantenan aki?

AWOR

Awor
Mi tin bo bon tení
Awor
Mi tin bo bon brasá
no bula
no bai
pero ai
Awor
a pasa
i na e mes
momento
Awor
no tei

Awor
mi'n ta laga bo bai
Awor
keda mas serka mi
Awor
no bula bai
dunami
un momento
Awor
no tei
Awor

i tur
e momentonan ei
simplemente poní
banda di otro
ta ayera

formá
un kadena sera
di ayeranan tur
un solo antes
i ta pesei

Awor
mi'n ta laga bo bai
Awor
keda mas serka mi
Awor
no bula bai
dunami
un momento
Awor
no tei
Awor

E. A. BENNETT-PITERNELLA

Papiamentse tekst behorende bij de compositie AWOR van Eddy Bennett

No ta nos presidente a kuminsa su diskurso pa e parlamentarionan Hulandes ku e palabranan: "Decolonization is first and foremost, a process of mental and psychological emancipation" (William G. Demas) "Change and renewal in the Caribbean". I bosonan mes ta use den bo artikulo "Onderwijs en Onafhankelijkheid", Skol i Komunidat, aña 11 nr. 9. I boso ta sigi sita e Karibeño Demas: "Caribbean Independence can only be justified if the independence is used to create something new, a better society with an identity of its own". Pero lokual mi ta weita ta ku e palabranan aki boso kier aplikanan enseñansa pa i independensia so. Ku e "identidat di su mes" segun mi opinion Demas kier men tur kos, pues kultura tambe lokual ta ensera e artenan, pues musika tambe.
Tambe mi kier sa si ta interpreta e palabranan di Demas pa usa redashi pa krea algo nobo. Bosonan mes ta bisa: "Nos ta korda bon bon ainda ku un eks-miembro di e grupo aki a laga pokò kos basha afo, dia ku a bin ku a bin pleito den nan". Esaki ta redashi. Ta ki sorto di revista Skol i Komunidat ta bira? Dia cu bo a duna nos informashon tokante di abuso di trahado (e kaso Wongco) (Skol i Kominidat, aña 10 no. 1) boso no a entrevista e trahadonan so. Boso a bai te asta den kueba di e leon pa haya informashon. Boso a entrevista sr. Wong mes. Boso a entrevista sr. Van Vuurden di Departamento di Arbeids- en Sociale Zaken. Boso a laga nos weita kopia di rekorte di "newsletternan" ku a sali publiká den Wongco. E lus a dal e obheto di tur banda pa nos por a weita ban kla ku bo tabata duna nos informashon di abuso di trahado. Un sublime trabou di periodismo di un revista di sindikato. Y awor pakiko no a hasi meskos. Ta floho boso a bira? Dia di e kaso di Wongco Joop Jutten tabata "hoofdredaktor". E ora ey un bon trabou a wordu hasi. Awor ku e no tei ta usa redashi pa informashon.
Mi no ta kere ku nos Arubianonan no por hasi un bon trabou sin ku nos ta wordu giá dor di un Europeano. Mas bien si mi ta kere den flohera i indiferensia. Si mi ta bon informa ta sr. Edwin Zichem ta e tesorero. Si e redaktornan aki a aserka sr. Zichem pa habri su buki lo e la habri'e. Mi no ta kere sr. Zichem lo perhudika su karera komo subdirektor di un banko renombra pa un dineral for di kaha di Adayma y e festivalnan. Mi konose sr. Zichem desde 1956, for di tempo ku mi tabata un integrante (pianista) di e konhunto "Sensacion Musical" y pa shete aña largu nos a toka huntu. Sr. Zichem tabata manager y tesorero di e konhunto. Na aña 1969 e konhunto a stop di eksisti, no pasobra tabatin pleito di plaka. Si tabatin varios pleito tokante e musika, kon pa ehekuta e musika, pa e konhunto krese. Espiritualmente e konhunto ta eksisti ainda den mente di tur e integrantenan. Mi no ta kere ku sr. Zichem lo a nenga di bisa bosonan nada. Sr. Zichem ta tesorero di varios otro institutonan. Boso por puntr'e di e kaso di esun sen di e pianista di "Sensacion Musical" na aña 1960.
Mi ta puntra mi mes si ta ku groseria ta krea algo nobo, un sosiedat nobo ku su propio identidat. Pa boso informashon, ta masha fasil pa ta ser grosero i mi kier duna bosonan un ehempel: Si t'asina ku boso ta anhela di tin musika na bo entiero i Joy no kier toka pa bosonan, ami sí tin un komposishon pa bosonan jamá: "Requiem for the editors". E por wordu areglá dor di sr. E. Coutinho y e por wordu ehekuta pa e Concert Band di Muziekschool. E komposishon tin letra tambe, pues e por wordu kantá pa e Agrupashon Vokal Aruba, "a capela" si bosonan ta prefera esei. Bosonan ta weita ta kon fasil ta, pa ser grosero. Pero esei Demas no kier men ku su palabranan ya menshona.
Tin un otro Karibeño ku a skirbi lo sigiente: "If we want humanity to advance a step farther, if we want to bring it up to a different level than which Europe has shown it, then we must invent and we must make discoveries. If we wish to live up to our peoples expectations, we must seek the response elsewhere than in Europe" (from The wretched of the Earth by Frantz Fanon, page 254 Penquin).
Mi no ta kere ku nos musika ta sirbi solamente pa baile y schuifmento seksual. Mi ta kere ku nos musika tambe ta di tur pueblo. Mi ta kere ku nos musika tin hopi den dje, asina hopi ku bo por ekspresa tur e emoshonnan di ser humano nos kune. Basando nos musika riba e filosofia di Frantz Fanon, ami ku ta purba di kompone no por sali for di e musika Europeo, esei no ta mi reis. Esei no kiermen ku mi ta menospresiá e musika Europeo. Pero komo kreador, mi kier sali for di mi reis.
Ku nos por i mester sali for di nos reis a wordu probá dor di e obranan di Alejandro Garcia Caturla (Kubano), Amadeo Roldan (Kubano), Juan Francisco Garcia (Dominicano), Esteban Peña Morrel (Dominicano) i ainda e ta wordu probá p.e. dor di Larry Harlow cu su salsa-opera "Homi", Willy Colon ku su "Angelitos Negros" musika kompone pa un ballet, e musika ta a base e musika salsa i musika folklore di Karibe. Etzel Provence (Korsou) musika Antiano kompone pa ballet i ku a wordu ehekuta algun aña pasa y bailá dor di Simadanza aki na Aruba den Kas di Kultura.
Un di e frustashon mas grandi di kualkier kompositor di kualkier pais ta ku su obra no por wordu ehekutá pa motibo ku no tin ehekutantenan adekua. Ta pesei mi mester bisa ku sí mi ta respeta i apresia e trabou di sr. E. Coutinho komo dunador di les den tur e blaasinstrumentnan. Ta e dunador di les; e kompositor y e ehekutantenan ta forma e sirkulo di musika di kada pais. Pesei mi ta bolbe ripiti ku nos tin mester di otro. Mi kier a termina mi artikulo ku un poesia di mi esposa Nena Bennett.

Podisé e redaktornan di Skol i Komunidat lo skirbi den nan komentario ku ta un pida "volksverlakkerij" e ta. Pami e ta refleha mi konsepto, mi idea, mi filosofia tokante nos musika, ku mi a trata di pone rina papel den e artikulo aki.

KOMENTARIO

Den e artikulo di sr. Bennett nos por a distingi klaramente 2 parti: Un promé parti kaminda e ta elabora riba e historia di musika i su kategorisasshonnan, i un di dos parti kaminda e ta ataka nos redakshon direktamente. Pa purba di ser mas kla posibel ku nos komentario nos tambe lo partié den dos part.

Promé parti

Ora nos a kuminsa lesa e artikulo di sr. Bennett nos tabata tin speransa di ku e artikulo aki lo bira mes interesante ku esnan anterior di dje. Ta un lastima ku sr. Bennett a tira su miho flechanan den kuminsamento di su artikulo, pa terminé ku un antiklimaks poko komun di dje. E artikulo ta kuminsa bon: e Reis, "Roots" pero di kiko? Si bo sigi lesa bo por yega na e konklushon di ku talves e ta reisnan di un problema e kier men. Ki klase di problema? E apresiashon eksahero di e musika klasiko Oropeo (of musika serio) kompara ku e musika ku ta bin for di Merka of e musika miho konosi komo Afro-Amerikano (pa kual Jazz ta forma e base) aki na Aruba. Den e paragrafo aki (E Reis) sr. Bennett ta tene un "pleidooi" kandente pa un reapresiashon di e musika Afro-Amerikano aki i e ta bin ku un prueba — no mucho bon argumentá — di ku e musika klasiko Oropeo tambe tabata musika popular den su tempo, i ku "dus" nos mester elevá esun Afro-Amerikano tambe riba e mesun pedestal.
Tin hopi kos bon den e paragrafo aki pero sr. Bennett ta lubida di menshona den su argumentashon e argumento mas importante ku a hasi e musika Oropeo (a la Mozart) a desaroya su mes for di musika popular (esaki NO kier men ku henter e pueblo a disfruta di dje! Nos ta bolbe riba esaki despues) pa e musika klasiko, i esaki ta: e mará ku musika ta ku e klasenan sosial!
No ta posibel pa bise den dos, tres palabra pero en korto por ser bisá ku e divishon entre musika klasiko i musika popular ta na prome lugar for di su origen kaba un divishon den e musika Oropeo. I dor di esei mes e tabata reflehá e divishon entre klasenan na Oropa.
Na un banda e musika popular elevá a la Mozart ku tabata solamente alkansable pa e klase noble i na e otro banda e musika popular di e klase pober.
Ta pesei mes bo no por pone Gershwin riba e mesun liña ku e kompositornan di Jazz i Blues. Sigur ku no, pa loke ta trata di e popularidat.
Jazz i Blues ta musika di e pueblo, esaki kier men ku e ta musika ku ta ekspresa loke ta biba bou di e pueblo, e esklabonan, desendientenan di e esklabonan, trahadónan ets.
E musika serio tabata wordu a priori apresia dor di e klase ku tabata domina; e ta su musika traha dor di dje i pa e gosa. Ku esaki sr. Bennett no ta tene kuenta at all.
Tampoko sr. Bennett ta puntra su mes ki funshonnan sosial e diferente sorto di musikanan popular tin. Nos por pensa tanto riba e funshon emansipatorio di hopi musika Afro-Amerikano (prinsipalmente den su origen es desir prome ku su komersialisashon p.e. den soul, disco ets. i manera ta sosode aktualmente ku e reaggaé) i tambe riba e funshon di opreshon ku e por tin den p.e. e "schlager"-nan (formanan di musika pop Aleman-Hulandes). Kompara akinan e "Arbeidsvitaminen" na Hulanda. Musika perdi ku ta pone e sentido musikal i e pensamento (e tekstonan) for di funshonamento. Un otro pregunta ku ta surgi serka nos mirando e divishon aki entre musika klasiko i musika popular, no tin otro pueblonan ku konose e divishon aki tambe? P.e. den musika religioso i musika popular. A menudo ku nos tabata bai lesando e artikulo aki e pregunta tabata surgi serka nos: Interesante berdat, pero kiko tur e teoretisashon aki tin di aber ku loke sr. Coutinho a trese dilanti den e entrevista ku nos a tene kuné?
I despues ta resulta ku tur e argumentashonnan aki ta basá riba un remarka di E. Coutinho ku a wordu saká tambe for di su kontekst, i ku despues (den e di dos parti) di e artikulo ta wordu kolga na e garganta di nos redakshon tambe. Nos ta haya hopi straño pa bisé suavemente, pa, mirando e liña ku nos publikashon ta hibando desde hopi tempo, plak na nos un "houding" Eurosentriko.
I pio saliendo solamente for di un insinuashon di un persona ku nos a entrevista. Un remarka ku segun nos opinion pa un of otro motibo a wordu intepretá na un manera sumamente robes tambe! Si p.e. sr. Coutinho ta bisa ku e Festivalnan ta "entertainment" pa un anochi so, kende ta saka for di e remarka aki un menospresio pa e entertainment aki?
Lo mas ku por wordu saka for di e remarka aki ta ku sr. Coutinho ta di opinion ku e festivalnan aki komo maneho kultural no ta sufisiente pasobra loke ta wordu presenta no ta yega na e reserva kultural di nos pueblo. E produkshon di E. Bennett mes, Awor, ta un bon prueba di esaki: Un teksto bunita, ku un bon melodia i ritmo i kiko a pasa kuné? Despues ku el a wordu kanta i toka riba un festival kuanto biaha mas e por a wordu skucha? No ta wordu trahá un disko of tape ku ta wordu poní na alkanse di e publiko pa sina un parti mas grandi di e pueblo por sigi gosa di e ekspreshon kultural aki (pa uza e mesun palabranan di sr. Bennett).
I asina tin hopi remarkanan mas ku sr. Bennett ta hasi riba e entrevista en kuestion i tur basá riba e mesun base: e mal intrepetashon di un remarka di sr. Coutinho i tambe nos ta ripara un "vooroordeel" sin base ku tur kos ku sr. Coutinho bisa ta sali for di un mentalidat di despresio pa musika di aki i di Merka i un adorashon profundo pa musika klasiko Oropeo. Nos a buska den e artikulo e mentalidat aki i nos no por a hayé.

Segundo parti

Den e segundo parti aki nos ta bai elabora riba e atakenan, hopi biaha bou nivel, ku sr. Bennett a lansa kontra nos redakshon. Tur hende ku lesa e artikulo aki ta ripara ku e ta skirbí ku hopi rabia i ku hopi frustrashon. Sr. Bennett a kritika nos forma di hasi pregunta: ku pakiko nos a hasi tal pregunta asina i no asina? Nos kier bisa bon kla ku nos ta entrevista segun nos punto di bista na e momento ei. Nos no tin miedo di bisa ku nos kier a ekspone sierto situashonnan ku segun nos no ta bon. I nos ta hasi sierto preguntanan pa "lok uit" sierto kontestanan. Nos no ta trese nieuws nos ta entrevista na nos sis-

tema i si nos hasi eror esei ta posibel. Nos ta "willing" pa atmiti esei si ta nesesario. Ta duel nos si ku e nivel ku sr. Bennett a sak bai aden no ta kuadra ku su artikulonan anterior.
Nos a entrevista sr. Coutinho pa mira ki trabou ta wordu hasí na Muziekschool i pa haya sa tambe unda e fayonan por ta na Aruba riba e maneho kultural i unda por wordu drechá. Sr. Bennett sa masha bon ku loke sr. Coutinho a bisa den su entrevista ta berdat. E kos ta, ku bo por koi kada palabra den kualkier teksto apart i pisé riba bó balansa. E ora ei bo ta duna e palabranan ei un nifikashon ku abo kier duna nan. Si sr. Bennett a sintié halá ku palo of ofendí ta su derecho, pero ta nos derecho tambe di trata na splikė ku loke el a mira den nos komentario el a mira dor di un bril di rabia i frustrashon. Ku nos a yama e festivalnan "volksverlakkerij" e sa masha bon kiko nos kier men, i e ta hasi su mes ingenuo komo sifuera nos kier a men é of otro kompositornan ku a partisipa den e diferente festivalnan of nan komposishonnan. Tur hende ku a lesa nos komentario a komprondе bon-bon ku nos a mustra aki riba e parti organisatorio di e festivalnan. Nos a mustra ku segun nos no ta na su lugar pa purba haya supsidio di gobierno i alaves kobra preisnan eksorbitante pa entrada na e festivalnan. Si e festivalnan aki berdaderamente ta di e pueblo, anto e preisnan mester ta mas abou. I pakiko den hotelnan? Dikon no un lugar mas barata? Pa e organisadonan segun nos e no ta bai pa promové kultura sino gana sen! Esei nos a mustra riba dje.
Ku su kansion i e poesia di su señora ta hopi bon nos no ta duda. Pero e ta hasi komo sifuera nos a bisa ku su produkshon no ta sirbi. El a tuma tur kos hopi personal, mientras ku nos no a papia nada di komposishonnan. Nos ta kere analisando e resto di su artikulo ku el a hasié intenshonalmente. Pa malo el a disidi di tuma tur kos personal pa asina e por fulmina kontra nos redakshon na su antoho.
Nos por imaginá nos mes bos di kennan tabata resona den su orea ora ku e tabata skirbi su artikulo. Ta visto ku sr. Bennett ta trata di defende e grupito ku nos a menshona. I despues e ta bolbe saka tur kos for di su konteksto. Pa é tur kos ta zwart/wit. Ta berdat ku nos a kritika sierto hendenan ku ta yama nan mes progresista i ku despues ta partisipa den e selebrashon di 30 aña di eksistensia di CCA. I ku despues nos ta bira defende CCA no ta berdat! Tur kos ta depende kiko bo kier mira den dje i se. Bennett ta buska palo so pa hala, tur esaki a kosto naturalmente du e nivel di su artikulo. Ta pasobra nos ta ripara ku na Aruba tin dos entidat ku tin plaka pa promove kultura ku ta bringa otro, nos a defende CCA? No ta hopi mas na benefisio di e pueblo si e dosnan aki trata na yega na un entendimiento ku otro?
Despues di nos entrevista ku sr. Coutinho a sali bon na kla, ku e muziekschool a bandona su posishon di "elite school" desde ku sr. Coutinho tei, i ta trata di haya tur mucha di tur bario den e skol aki.
Nos a ripara ku e muziekschool NO ta karga e filosofia di CCA mas manera antes i manera sr. Bennett ta insunua den su artikulo. Pa nos e muziekschool ta apart i pa esnan ku ta traha einan tambe. Sr. Bennett por puntra nan un pa un ku si ta kultura Oropeo so nan mag di trese dilanti na e aktual muziekschool. Ademas si nos djis mira e presentashonnan di e skol aki nos ta ripara mesora ku loke sr. Bennett ta predika den su artikulo no ta kuadra ku realidat. Despues e ta bisa ku e no ta kere ku ta pasobra e direktor di muziekschool ta ruman di un di e redaktornan ku ta pesei nos ta defende muziekschool. Ta hopi baho pa bisa ku bo no ta kere tal i tal kos i despues bin ku un ponensia, pasobra den e mesun frase ei ta bin un insinuashon ku si bo ta kere ku e ta asina. Hopi baho . . ., sorry.
E ta bisa ku nos di Skol i Kom. no ta laga e ideanan di e direktina di Simar reflehá den Skol i Kom. Talves sr. Bennett no kier mira loke ta he-"print" pero den tur numero nos tin of kasi semper mas ku un artikulo di nos direktiva. I "voor de rest" nos ta skirbi na nos manera i segun nos filosofia. Ta nos ta fiha nos sistema di traha i skirbi, esei tambe pa hopi hende e ta doló. Despues sr. Bennett ta sinti su mes yamá pa defende sra. M. Arends-Croes. Un akto hopi noble di su parti. Solamente nos ta puntra nos mes si e parti emoshonal ku e ta hinka tras di kada un di su remarkanan ta wordu gia dor di su mes; presisamente e mesun remarkanan ku nos a tende for di e huki ofendí den nán artikulo, e tambe ta uza. Nos no a trata di ofende niun hende. Nos a señalá loke nos a eksperensia durante nos "opleiding" na APA. Ku nos a ofende algun hende nos no por yuda pero asina e echonan ta. Talves e por a kambia e ultimo añanan aki, ohalá! Pero a base di un "plan", riba un meta nos no a wordu "opgeleid". Ku kanta kantika di mucha ta importante nos no ta duda, pero e opleiding segun nos mester enserá mas ku esei. Nos a yega di siña blokfluit, despues el a wordu kambiá pa gitara. Un bon kambio ku nos ta ful di akuerdo kuné. Pero kuanto di esnan ku no tabata por a toka gitara i a siña na APA, ta toké awor?
I ta e sorto di foutnan aki nos a señalá! Ku pa e maestro di skol "draag" algo "over" pa e muchanan e mes mester por tin un konsepto definí di loke e kier logra. I esei bo no ta hayé na APA, i na APA bo ta supose di hayé no t'asina?
Ademas nos a bisa bon kla den nos artikulo tambe ku nos no tin nada kontra e persona ku ta duna les einan, sino ku ta e sistema no ta sirbi i tambe e "houding" pasivo ku ta wordu tumá: sin ku ta trese kambio! Despues nos ta wordu akusá di ta hasi redashi pasobra nos a señalá ku un par di aña pasa un di e organisadornan di e festivalnan a bisa algun kos basta pika den un di e diarionan na Aruba, ku ta mustra den direkshon ku hopi plaka ta wordu ganá ku e festivalnan. Esaki ta redashi nos ta puntra? E kolmo de los kolmos ta ora ku sr. Bennett, ku ta defende asina tanto nos hendenan i kultura di e kontinente "nobo" ta puntra nos ku si ta pasobra e tempo sr. Jutten tabata hoofd-redaktor di nos revista, si nos tabata bon (e ta tuma e ehempel di Wongco). I awor ku e no tei mas nos no ta sirbi: nos ta un set di hasido di redashi. Pa informashon di sr. Bennett, juist e artikulo ku e ta menshona a wordu trahá pa dos miembro di e redakshon i sr. Jutten no ta aden.
Kiermen ku loke e ta trese padilanti no tin pia ni kabes. Loke e ta demostrá si ta ku anke kuanto e ta prediká propio identidat e mes no por sali for di e "afgodsbeeld" makamba.
Loke nos a hasi ku e kaso di Wongco i esun aki ta dos kos kompletamente diferente. Den e kaso di Wongco nos a hasi un investigashon tokante kosnan ku a pasa e tempo ei (i ku ta pasando ainda i tambe den otro pakus). Nos a aserka tur instansia pasobra segun nos e tabata nesesario. Den e kaso aki ta trata di un entrevista i na final di e entrevista nos a komentarié, lokual nos ta hasi ku tur nos entrevistanan! Despues nos a dediká un otro artikulo na e entrevista aki komo ku e entrevistado tabata haya reakshonnan riba kosnan ku e no a bisa, sino nos redakshon den nos komentario. Si nos manera di traha no ta na agrado di sr. Bennett ta duel nos pe, pasobra pa mayoria di nos lektornan sí e ta.
Finalisando nos por konstata den e artikulo di sr. Bennett 3 parti: Un parti tekniko i historiko musikal. Ku ta riba un nivel bastante bon, kaminda e ta argumentá ku dokumento su pensamento. Un otro parti mesklá entre e frasenan di su teksto kaminda e ta ataká sr. Coutinho, Agrupashon Vokal Aruba etc. Aki e nivel ta hopi abou kaba. I un parti kaminda e ta ataka redakshon di Skol i Kom. Aki ya no por papia di nivel mas, frustrashon ta na palabra. Tokante e tokamento trei nos morto e reakshon di sr. Bennett ta net loke nos kier logra ku nos kolumna Grawata: esta, pone e personanan en kestion rabia. Ironikamente ku ta net e mesun fout aki, e diputado di enseñansa tambe a hasi e tempo ei: esta, tuma un grawata na serio i esaki a hasi ku Joop Jutten mester a bai. Sr. Bennett ta hasi meskos awor i é ta rabia pa otro persona.

(P)RIJZEN!!

Al jaren volgt het Arubaanse volk "het rijzen der prijzen" met afgrijzen. Praktisch ieder bezoek aan de supermarket levert weer een trieste oogst van alwéér in prijs gestegen artikelen. Sommige, sluipend, met slechts, (maar zéér regelmatig) een cent of zo, andere, onbeschaamd, met verhogingen van dubbeltjes, kwartjes en nog veel méér!! Het beroerde is, dat vrijwel iederéén via de media ervan doordrongen wordt, dat dit allemaal samenhangt met de steeds maar stijgende internationale olieprijzen. En dat zal ook wel zo zijn. Nog beroerder echter is de indruk die menigeen opdoet, dat de handel erg handig op dit volksgeweten inspeelt en méér verhoogt dan de gestegen olieprijzen rechtvaardigen.
We horen al de heilige verontwaardiging van onze handelaren na deze vuige beschuldiging.
Maar tóch . . .
Deze verontwaardiging komt, op z'n zachtst gezegd, in een nogal dubieus daglicht te staan, als men de prijzen van bepaalde artikelen vergelijkt met die van andere supermarkets. Men krijgt de indruk dat de handelaren zo maar wat doen. Men krijgt ook de indruk dat sommige handelaren ongelimiteerde winsten maken.
Hoe dan ook, het volk heeft dit generaties lang geslikt. Zonder protest. Maar hoe lang gaat de kruik nog te water? Wanneer barst de bom? We geloven dat er wel degelijk een bewustwordingsproces aan de gang is.
Meer dan ooit wordt er gekankerd en geklaagd. Prijzen (en ontoereikende salarissen) zijn het gesprek van de dag.
Welnu, een groepje mensen van allerlei plumage, wil graag ook haar bijdrage leveren aan het bewustwordingsproces wat prijzen betreft. Zij hebben een kleine commissie gevormd, onder auspiciën van de Simar, en zullen in de toekomst regelmatig van zich laten horen. Allereerst is het onze bedoeling om regelmatig, met behulp van een prijslijst, de vaak grove verschillen in prijzen tussen de diverse supermarkten op Aruba aan de kaak te stellen. Hiervoor is een basislijst van artikelen nodig, die steeds opnieuw gehanteerd wordt.
We willen deze basislijst iedere maand in dit blad publiceren. In een later stadium zijn er nog andere plannen uit te werken. Heeft u suggesties, geef ze dan door aan het Simarkantoor.
Het lijkt ons dat we niet meer werkeloos, als slachtvee moeten blijven toekijken. U hoort nog van ons.

PRIJZENCOMMISSIE
SIMAR

De kwestie Jansen

Commentaar op commentaar

Uit het commentaar op de kwestie Jansen, zoals de redactie dat meent te moeten geven, blijkt dat de redactie niet door heeft waar het om gaat. Vandaar een nader commentaar ter verduidelijking.
Het rectoraat heeft geen *gegronde* redenen kunnen geven. Natuurlijk heeft het rectoraat een aantal redenen bij elkaar gezocht, dat heb ik inderdaad nooit ontkend. Alle "redenen" zijn door mij in de openbaarheid gebracht om een ieder in de gelegenheid te stellen zelf een oordeel te vormen over de gegrondheid ervan.
Het is dacht ik iedereen en zeker de contractant bekend, dat er geen recht op verlenging van het contract bestaat. Daar gaat het echter niet om. Het gaat er om dat het rectoraat, in het kader van de z.g. nieuwe openheid, de vrijheid neemt uitspraken te doen, die zij niet kan waarmaken. Het zou natuurlijk wel prettig zijn als de betrokkene, hoewel hij het met bepaalde uitspraken niet eens is, verder zijn mond zou houden. Naar mijn idee moet een rectoraat, als zij klachten over een docent heeft, deze klachten waar kunnen maken en zeker tijdig met de betrokkene bespreken. Als ze dat om welke reden dan ook niet doet is de docent in kwestie zeker niet gehouden te zwijgen, vanwege het z.g. persoonlijke en vertrouwelijke karakter. Wat deze openheid voor precedent zou kunnen vormen voor anderen ontgaat mij volkomen. Alleen de betrokkene maakt uit of volledige openheid over zaken, die hem ten zeerste raken wordt betracht. Het van rectoraatszijde gebezigde commentaar "Wat de heer Jansen zegt hoeft niet waar te zijn", vind ik uitermate zwak en wil de indruk wekken dat ik informatie zou hebben achtergehouden, hetgeen bezijden de waarheid is. Vertrouwelijkheid is erg mooi, maar als dat gebruikt wordt als rookgordijn, is het volkomen misplaatst.
Dat ik tot volle tevredenheid gewerkt had in de periode 1970-'73 blijkt uit de *veelzeggende* woorden van lof, door de voormalige rector bij mijn vertrek in 1973 uitgesproken. Ook uit diverse brieven die ik naar aanleiding van mijn sollicitatie in 1976 en 1977 mocht ontvangen. Uit het schrijven d.d. 7 juli 1977 slechts het volgende: "De examenklasuren wiskunde twee moet je van Piet Pronk overnemen. We (dus ook Pronk (E.J.) weten dat ze bij jou in goede handen zijn". De woorden van conrector Pronk: "Je was de enige sollicitant, we moesten je wel nemen", komen mij daarna (op zijn zachtst gezegd) uiterst merkwaardig voor.
Terecht hebt u destijds geageerd tegen het wegwerken van Joop Jutten. Had hij overigens recht op verlenging en had hij aan het begin van het schooljaar in de plenaire vergadering geprotesteerd tegen de rechteloosheid van de contractant? Niet dat ik dat belangrijk vind, maar u tilt er kennelijk nogal zwaar aan. Ik dacht dat de Simar als onderwijsvakbond elke ongerechtigheid binnen het onderwijs aan de kaak zou stellen.
De reden waarom de Simar pas laat is ingeschakeld moet u toch bekend zijn. Zowel ter vergadering binnen het Colegio, waarbij n.b. een redactielid hiernaar informeerde, als ook tegenover uw bestuur heb ik gezegd, dat de SMOA stelde dat alles wat ikzelf of anderen ondernamen in mijn nadeel zou werken. Bovendien, wat kon ik van de Simar, gezien de teleurstellende afloop van de zaak Jutten, verwachten? Er zijn immers geen rechten voor de contractant.
De Simar is danook niet verder gekomen dan deze constatering. Ik zie ook niet in dat maatschappijkritiek meer bijdraagt tot het functioneren op school dan de door mij ontplooide activiteiten. Deze zouden zeker nooit ter sprake zijn gebracht als van rectoraatszijde niet was gesteld: "Je bent niet bij de school betrokken".

PIET PRONK: 'we moesten je wel nemen'

Eén ondoordachte opmerking van het rectoraat kan rampzalige gevolgen hebben, schrijft u. Dat klopt; jammer, dat het niet bij één ondoordachte opmerking is gebleven. Wat denkt u b.v. van de volgende recente uitlating van het rectoraat: "Het lidmaatschap van de BCCA is onverenigbaar met contractverlenging". En dat in een democratie, waar het recht van vereniging in de grondwet is vastgelegd.
Naar ik hoop zal het u duidelijk zijn dat de discussie niet gaat over een al of niet bestaand recht, maar over een onrechtvaardige behandeling, die een lid van de Simar is ten deel gevallen.
Overigens zijn mij gevallen bekend van koeien, die in een porseleinkast even voorzichtig te werk gingen als waren zij de moeder van de porseleinkast zelve.

P.S.
Het door u geplaatste Remitido is een vertaling van eigen hand. Mogelijk kunt u het voor mij corrigeren, zodat ik even goed papiamento kan leren als Joop Jutten.

Eef Jansen

SKOL I KOMUNIDAT EN DE ZAAK JANSEN

In de laatste aflevering van Skol i Komunidat verscheen een door de redactie opgesteld artikel over de zaak Jansen. In dit artikel is op vele plaatsen de logica zoek, worden enige niet ter zake doende opmerkingen gemaakt en wordt een groep verontruste leraren van Colegio Arubano verweten dat zij onzorgvuldig omspringt met informatie. Als lid van deze groep voel ik de behoefte even in het kort te reageren; een uitgebreide reactie (nu na zoveel informatie nog zoveel onbegrepen blijkt) lijkt mij tijdverspilling.

OPMERKING 1: De heer Jutten was iemand die politiek actief was en zijn politieke mening duidelijk uitsprak; kortom iemand die willens en wetens een niet verlengen van zijn contract riskeerde. Hij had de consequenties van dit vervreemde gedrag in een door het patronagesysteem verziekte maatschappij kunnen voorzien. De heer Jansen was iemand die in alle rust en bekwaamheid zijn dagelijkse werkzaamheden verrichtte en aan wie om vooralsnog onduidelijke redenen (iedere discussie die zou moeten voeren tot een objectief oordeel werd

immers door het rectoraat van Colegio Arubano onmogelijk gemaakt) contractverlenging geweigerd werd. De Simar maakte veel werk van de zaak Jutten, nauwelijks werk van de zaak Jansen.
OPMERKING 2: Jansen wordt verweten zich veel te laat bij de Simar gemeld te hebben. Voor de zoveelste keer volgt hier de reden daarvan. In een gesprek dat de heer Jansen in het beginstadium met de heer Booi van de SMOA voerde, werd hem medegedeeld: "Hoe meer u voor uw zaak onderneemt, hoe nadeliger dit voor u werkt" (een klassiek voorbeeld van intimidatie). Dit nu was voor Jansen de reden de zaak binnen de school te houden. Toch "stiekem" de Simar inschakelen zou geen zin hebben (de 2-pettentheorie kan deze bewering verklaren).
OPMERKING 3: Tijdens de eerste contractperiode van de heer Jansen zou op geen enkele wijze gebleken zijn dat het toenmalige rectoraat tevreden was met het leraarschap van Jansen. Deze opmerking van de redactie van Skol i Komunidat is een rechtstreekse belediging aan het adres van de heer Harms, de voormalige rector van Colegio Arubano. Blijkbaar was niemand van de redactieleden aanwezig op de vergadering waarin Jansen voorlas (en inzage gaf) uit brieven (meervoud) van de heer Harms aan hem gericht, waaruit duidelijk bleek welke waardering de heer Harms voelde voor Jansen als docent en welke moeite de heer Harms bereid was te doen om Jansen (in strijd met de geldende bepalingen t.a.v. de uitzending) weer voor Colegio Arubano aan te trekken. De bewering van de Skol i Komunidatredactie zou inhouden dat deze redactie beweert dat de heer Harms Jansen om de tuin geleid heeft. Dat zal de redactie wel niet bedoelen; zij is gewoon slecht geinformeerd en deed er dus beter het zwijgen toe.
OPMERKING 4: De redactie van Skol i Komunidat beweert dat de groep verontruste leraren stelt dat Jansens activiteiten in de Stinapa en de Science Fair het bewijs (!) levert dat Jansen onterecht contractverlenging geweigerd is. Deze bewering is zo dom en bezijden de waarheid dat ze haast humoristisch aandoet. Ook dom is de impliciete bewering dat de Science Fair niets met schoolactiviteiten te maken heeft.
OPMERKING 5: De Simar heeft eens gezegd dat de groep der contractanten al jaren een gesloten boek vormt. Dit blijkt duidelijk uit hun geinformeerdheid in de zaak Jansen.
OPMERKING 6: De opmerking dat iedereen weet dat contractverlenging geen recht is, doet niet ter zake. Dit juridische aspect heeft geen enkele rol gespeeld in de zaak Jansen en zijn escalatie. Toch bedroevend dat men het nu nog niet heeft begrepen.
OPMERKING 7: De redactie van Skol i Komunidat verbaast zich er over dat het belang van een individu gepresenteerd wordt als een algemeen belang. Dat is niet verbazingwekkend. Algemene belangen worden getoetst aan individuele gevallen.
Mijn conclusie over het artikel in Skol i Komunidat over de zaak Jansen: slecht geinformeerd en ondoordacht.

P. J. Hummelgens

✱ ✱ ✱

OPGERICHT:

Werkgroep Vrouwenzaken

Doelstelling van de groep: bewust worden van onze positie als vrouw.

Enkele maanden terug begon het bestuur van onze vakbond met een aantal avonden over de positie van vrouwen: in de maatschappij in het algemeen, als leerkracht in het bijzonder. Er bleek voor dit onderwerp een vrij grote belangstelling te bestaan, niet alleen bij vrouwen maar ook bij mannen.
Over de tenachterstelling van vrouwelijke leerkrachten en (werkende) vrouwen in het algemeen bleek zo'n behoefte aan informatie, diskussie en aktie, dat genoemde werkgroep werd opgericht.
De doelstellingen van de groep waren ten tijde van de oprichting nog tamelijk vaag. Maar allengs, tijdens vergaderingen, begonnen de vage kreten wat meer gestalte te krijgen. De momenteel zes leden van de groep konkretiseerden de opdracht, meegekregen van het bestuur, als volgt:

Doelstellingen van de groep:

1) bewustwording van vrouwen, dat wil zeggen wijzelf en onze medevrouwen moeten in ons dagelijks doen en laten ons bewust worden van onze positie als vrouw;
2) misstanden in dit kader naar buiten brengen. Hiermee wordt bedoeld zowel intern binnen de vakbond en de onderwijswereld, als openbaar;
3) akties ondernemen om de positie van vrouwelijke werkers — ook buiten het onderwijs — te verbeteren. Hier speelt bijvoorbeeld sterk het idee van de onzekere rechtspositie van gehuwde of in konkubinaat levende vrouwen;
4) verder willen we bewerkstelligen dat leerkrachten, via de vrij grote invloed die zij op hun leerlingen (kunnen) hebben, probe-

ren om machismo in de opvoeding tegen te gaan en daar een positievere *mens*-benadering voor in de plaats te stellen. Dus bijvoorbeeld niet meer stilzwijgend aannemen dat meisjes niet goed hoeven te zijn in vakken als rekenen en wiskunde en jongens wel, terwijl de talen en de "leervakken" worden gereserveerd voor de meisjes. Ondanks enkele veranderingen bij de expressievakken wordt een dergelijke houding nog steeds (vaak zonder dat je dat zelf beseft) doorgegeven.

Waar we nu om zitten te springen: medewerksters en informatie. Vrouwen die lid worden van de groep (ook niet Simarleden en niet-leerkrachten zijn bij ons van harte welkom) kunnen kontakt opnemen met ons via:

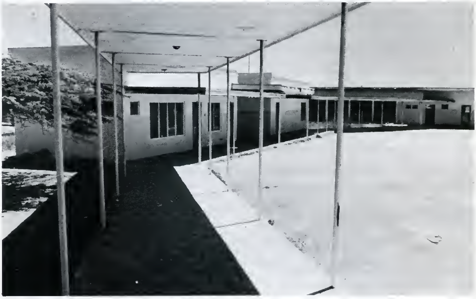
TINEKE PENGEL	tel. 22029
BEA VLOEMANS	tel. 23047
EDITH VAN DER HANS	tel. 24565
SIMAR-kantoor	tel. 24219

U kunt ons ook bellen als u een lossere samenwerking wilt. Ook als u informatie door wilt geven is een telefoontje de aangewezen weg. Bel ons, als u iets te vertellen hebt over vrouwen die (naar uw idee) onrechtvaardig behandeld worden en dergelijke
We hebben niet de pretentie dat we overal meteen wat aan zullen doen maar op den duur is het belangrijk dat die informatie verzameld wordt. Dit geldt trouwens voor zoveel mogelijk informatie; alles waar vrouwen in onze maatschappij bij betrokken zijn en wat niet gaat zoals 't hoort.

WERKGROEP VROUWENZAKEN SIMAR

GESPREK met enkele leerkrachten van de sluitende John Andrewsschool

Drie van de vier leerkrachten van deze school: Irma Leer, Gloria Leerdam en Annie Edwards, hadden een gesprek met vertegenwoordigers van de (nieuwe) werkgroep Vrouwenzaken (zie elders in dit nummer). De vierde, Ruby Illich, was helaas verhinderd.
Deze leerkrachten zijn alle vier getrouwd en als zodanig tijdelijk benoemd; dat dit echter een vrij formele kwestie is zal blijken. Irma Leer, het schoolhoofd, is aan de school verbonden vanaf deze in '68 startte; Ruby Illich werkt er vanaf '69, Gloria Leerdam vanaf '71

en alleen Annie Edwards werkt er nog maar kort: vanaf '78.
De volledige staf die zoals men ziet al jaren op de John Andrewsschool werkt — bijna de hele levensduur van de school! — staat nu zonder enige voorziening of enige beroepsmogelijkheid op straat. Het zijn getrouwde vrouwen, en of die nu één jaar of tien jaar of dertig jaar werken, al dan niet bij de zelfde school, ze krijgen ieder jaar een benoeming voor één jaar. Tijdelijk benoemd, krijgen zulke mensen geen pensioen; ze hebben geen wettelijk recht op werk; je kunt ze als hun jaar om is rustig op straat schoppen, hetgeen nu in feite gebeurt. Begin mei hoorden deze mensen: sorry, volgend jaar is deze school gesloten; er is voor jullie geen werk en bedankt dat jullie ons zo lang geholpen hebben.
Het trieste vinden wij, interviewers, dat dit sollen met mensen door de betrokkenen zelf in feite gewoon geajsepteerd wordt.
De stemming van de drie ontslagen leerkrachten was tamelijk gelaten. Ja; de school startte in '68 met ongeveer 150 leerlingen en dit aantal liep jaarlijks terug (het is nu 56), dus eigenlijk hebben we het zien aankomen. Nee, het schoolbestuur heeft ons nooit gewaarschuwd en doet ook nu geen enkele moeite voor ons zodat we weer aan een baan komen, maar ja zo is het.
Inderdaad, met mannelijke werknemers zou er veel minder gesold kunnen worden, want dat waren altijd kontraktanten, maar ja de laatste is in '78 vertrokken en sindsdien hebben we dus alleen tijdelijk benoemde gehuwde vrouwen. Vreemd? Nee hoor, het is zuiver toevallig!
In feite zien deze vrouwen zelf niet in dat ze voor hun rechten moeten opkomen! (En als zij het niet doen doet niemand het!). Ze aksepteren de slechte positie van getrouwde vrouwen omdat er op dit eiland te weinig werk is. Wat ze niet zien is dat zo deze groep als eerste moet opdraaien voor de moeilijke ekonomiese situatie van Aruba.
Vrouwen moeten iets doen! Anders wordt de verslechterde werkgelegenheid in de eerste plaats op hun afgewenteld. Als wij nu blijven zwijgen zal de wettelijke diskriminatie van vrouwen nooit ophouden en blijven vrouwen ook in de toekomst onzichtbaar werkloos.
Met alle gevolgen van dien.

SIMAR-gebouw ook *UW* gebouw
•
Schrijf vandaag in voor uw obligatie!

Wachtregeling doktoren

Dat het slecht gaat met de wachtregeling van doktoren weet iedereen die de hulp inroept van een arts. Maar dat deze toestand uitzichtloos begint te worden, weet alleen de patiënt die dringend hulp nodig heeft. Het hieronder beschreven geval illustreert de noodzaak om de zaak grondig te onderzoeken en tot oplossingen te komen.

Om 8.45 op een vrijdagavond kreeg een epilepsie-patiënt hevige aanvallen. Haar familie wist niet welke arts weekenddienst had, dus besloot men om de dichtsbijzijnde arts op te bellen. De echtgenote zie dat haar man geen dienst had en dat men naar de dienstdoende arts, dr. Dilleman, moest gaan. De patiënt werd in de auto gezet en naar het huis van de dokter gebracht. Daar aangekomen vertelde de dochter van deze arts dat haar vader met vakantie was en ze wist ook niet met zekerheid wie wel dienst had. Teneinde raad besloot de familie maar naar de politiewacht in San Nicolas te gaan om te informeren. Daar vertelde men dat het dr. Dilleman was, want hij stond als zodanig op de lijst. Toen men te horen kreeg dat hij met vakantie was, belde de politie de Ambulancepost op en die zeiden dat het dr. Vervest was. Dus reed de familie naar deze arts, maar zijn diensttijd was om 8.00 p.m. afgelopen. Hij was bereid om naar het verhaal te luisteren en zelf te informeren naar de wachtregeling — hij belde verschillende mensen op — maar ook dit leverde niets op. Inmiddels was het 9.45 geworden en de patiënt was nog steeds niet behandeld. Uiteindelijk besloot hijzelf de patiënt te behandelen. Uit medelijden of plichtsgevoel, wie zal het weten? Hij was het volkomen mee eens dat de wachtregeling één grote puinhoop was.

Si bo ta interesá pa aboná riba e revista Skol i Komunidat, yena e formulario aki bou i mandé mas pronto posibel pa nos na e sigiente adres:

SKOL I KOMUNIDAT, REAUMURSTRAAT 2, ORANJESTAD, ARUBA

Nos ta suplikabo pa manda bo check huntu ku e formulario.
Tambe ta posibel pa depositá e suma riba nos kuenta bankario: A.B.N. nr. 31.47.886.

Si, mi ta interesá pa aboná riba e revista Skol i Komunidat pa e prèis di:

- ☐ *Antiyas:* *NAf. 19,— pa 10 numero*
- ☐ *Hulanda:* *NAf. 19,— pa 10 numero (ku bapor), ku avion NAf. 32,—*
- ☐ *Otro paisnan:* *NAf. 20,— pa 10 numero*

(Por fabor, marke un x den loke ta aplikable pa bo).

NOMBER: ....

ADRES: ....

Por fabor, sea asina bon di NO manda paga via postwissel.

Adhuntu mi ta ☐ *manda un check*
☐ *depositá e suma riba boso kuenta bankaric*

Firma ....